

Szenna Csipkerózsika-álma

Tovább kellene építeni a huszonöt éve megnyitott skanzen

Zóka Peti Lídia háza, 1848-ban épült, a népi műemlékek „in situ” megőrzésének példája

Igazi, falusi sellőcske látható a szennai templom egyik mennyezeti kazettáján. Ha sellőre mondani lehetne ilyet, úgy is fogalmazhatnánk, hogy tenyeres-talpas. Nem messze tőle meg bumfordi templomtornyot mutat a kétszáz évesnél is idősebb festés. Körülöttük indák és virágok, kacskaringós betűkkel megírt, a jövőnek szóló üzenetek. Belőlük tudható, kiknek a keze munkáját dicséri a dúsán díszített ácsolat. Nagyváti János asztalos és Bótor István kovács emléke is megőrződött így. Z. Soós Istvánt viszont nem említik a feliratok, pedig ő volt az, aki 1949-ben kipótolta a kazettákat. Habár a kaposvári festő távoli, erdélyi mintákat használt, munkája az elmúlt fél évszázad alatt szépen összesimult a református templom eredeti részleteivel.

Ezt a templomot és a körülötte elterülő kaszálót szemelték ki az egykori múzeumalapítók, amikor helyszínt kerestek a somogyi szabadtéri néprajzi gyűjtemény számára. Magyarországon a hatvanas évek végén született meg a skanzenhálózat gondolata: a szakemberek felismerték, hogy cselekedniük kell, ha meg akarják menteni a XIX. század második felének még fennmaradt, de a rohamosan fejlődő falvakban eltűnésre ítélt építményeit. Az elképzelés szerint a „központi skanzen”, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum az egész országról festett volna képet, míg az öt további múzeumfaló – Nyíregyháza-Sóstón, Ópusztaszeren, Szombathelyen, Zalaegerszegen és Sennán – egy-egy tájegység jellegzetes épületeit mutatta volna be. A somogyi térséget illetően ideális helyszínek kínálkoztak Sennán, hiszen közel volt Kaposvárhoz, a református templom pedig egyedülállóan hiteles kiindulópontot adhatott a mesterséges település felépítéséhez.

Ez a különleges hangulat mindmáig érezhető a múzeumfaluban. A templom él, a kifüggesztett közérdekű feliratokból és a frissen vágott virágok illatából érezni az emberek jelenlétét. A hajdani paplak is élettel teli, elvégre benne működik a jegypénztár és a múzeumi bolt, előtte meg a skanzen bentlakó kismacskaít dajkálhatja, aki csak arra jár. Az áttelepített épületek sora azonban már nem képes felidézni az élő, működő falut. Igaz, hogy ahol előkert van, ott virág nyílik, és muskátli virít a tornácokon, a házak mellett helyenként ólakat, gazdasági épületeket látni, van harangláb, pléhkrisztus, és az öt

porta fölött, a templomdombon borospincébe botlik a látogató. De valahogy minden olyan, mint Csipkerózsika kastélya a nagy álom kellős közepén. Mintha egy adott pillanatban, valami rejtélyes okból az építők letették volna a vakolókanalat, és azóta is ezt a befejezetlen múzeumot kellene nézünk. Az ötödik, a somogyszobi porta tisztaszobájában például máig nem készült el a szemes kályha, csak a hűlt helye látható vagy tizenöt éve.

A rejtélyes ok persze nem más, mint a pénzhiány. 1978-tól tíz éven át folyt itt a munka, aztán már csak a fejlesztési koncepció készült el, épület egy darab se. (Pontosabban tavaly átadtak egy gépszínt, benne jó néhány, immár muzeális monstrummal, de az ekék, boronák és cséplőgépek impozáns gyűjteménye meglehetősen idegenül áll a XIX. század végi porták mögött.) Így aztán a skanzen ma is azt a képet mutatja, amely már a nyolcvanas évek végén is korrekcióra szorult volna.

Sennán ma egyetlen háztípus látható, és mindössze egyetlen társadalmi réteg életmódját figyelhető meg. Mind az öt épület a belső-somogyi, úgynevezett talpasházak közé tartozik: az alapja gerendákból rótt keret, tornácáról egymás után lehet belépni a szobába, a konyhába és a kamrába. A füstökonyha mellett már füsttlen volt a szoba, amelyet rendsze-

A rejtélyes ok persze nem más, mint a pénzhiány. 1978-tól tíz éven át folyt itt a munka, aztán már csak a fejlesztési koncepció készült el.

rint a konyhából táplált szemes kályhával fűtöttek. A skanzenben álló házak lakói a XIX. század utolsó harmadának református nagygazdái voltak. Tárgykultúrájuk változásának pontos lenyomata az öt enteriőr. Mindezt egy, a skanzentől pár száz méternyire megmaradt szegényparaszti porta ellenpontozza. A Zóka Peti Lídia házaként ismert, 1848-ban épült füstökonyhás lakóház nemcsak egy másik életformára, hanem a népi műemlékek megőrzésének alternatív módjára – az „in situ” megőrzésre – is példa.

Winkler Ferenc, a Somogy megyei múzeumi szervezet vezetője szinte nem győzi sorolni, mi min-

den hiányzik még a szennai skanzenből. Példának okáért az egész huszadik század: a két világháború közötti időszak csakúgy, mint az 1945 utáni évek, amikor a falvakba beköltöző korábbi uradalmi szolgálonépek építkezései teljesen megváltoztatták a települések képét. Ugyanígy ideje volna begyűjteni a hatvanas évek jellegzetes háztípusát, a kockaházat. De nincsenek meg a Belső-Somogyon kívüli területek korai emlékei sem: sem a falusiak, sem a kisvárosi polgárság lakáskultúrájának dokumentumai. Mielőbb el kell tehát kezdeni az áttelepíthető házak „begyűjtését”, illetve a rekonstruálhatóknak a dokumentáció alapuló újraépítését. Az igazgató úgy látja: a munkát a lehető leghamarabb, akár még ebben az évben el kell kezdeni.

A helyzet azonban az, hogy bár a fejlesztési koncepció aktualizált változata ma is rendelkezésre áll, egyelőre a tulajdonviszonyok rendezetlensége és az elfogadott beruházási terv hiánya is hátráltatja a megvalósítást. Magyarán a tizenöt évvel ezelőtti pénzhiány egy jottányit sem változott. Pedig, ahogy Winkler Ferenc mondja, a múzeumfaló fejlesztése Senna, sőt az egész térség szempontjából rendkívüli fontossággal bírna. Hiszen most az utazó kiszáll az autójából, fél óra alatt körbeszalad a skanzenben, esetleg elmegy a Zóka Peti Lídia-házhoz, és megnézi a falu milleniumi emlékművét, amelyen márványba vésvé látható a jeles évforduló idején élt szennaiak teljes névsora. Hacsak nincs tikkasztó hőség, ebbe a programba még egy pohár üdítő sem fér bele. De ha sóstói méretű, azaz félnapos elfoglaltságot adó lenne, és a háznézésen kívül még másféle programot is kínálna a skanzen, megváltozna a helyzet. Az idegenforgalom fejlesztési lehetőséget adna a falunak, jó néhány lakosnak pedig a megélhetését is biztosítaná.

Az igazgató úgy fogalmaz: ideje, hogy a rövid távú haszonszerzésről áttérjen az ország a hosszú távúra. Első lépésben meg kell teremteni a kultúra infrastruktúráját, hogy idővel pénzben is mérhető hasznot hajthasson. Aztán hozzátesszi: tavaly nagy csinnadrattával ünnepeltük meg, hogy elődeink kétszáz éve kitalálták, múzeumokba kell gyűjteni a kultúra kincseit. Arról azonban kevés szó esik, hogy a közgyűjteményekben egybehordott értékek jövőjével az alapítás gesztusa óta szinte senki sem törődött.

N. KÓSA JUDIT